

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

ΔΙΑΖΩΜΑ

ΘΕΑΤΡΟ ΑΡΧΑΙΑΣ ΚΑΣΣΩΠΗΣ ΧΟΡΗΓΙΚΟΣ ΦΑΚΕΛΟΣ

ΠΡΕΒΕΖΑ / ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I. Εισαγωγικά	/3
II. Αρχιτεκτονικά –Μορφολογικά χαρακτηριστικά Θεάτρου Κασσώπης	/6
III. Αξιολόγηση υφιστάμενης κατάστασης – Παθολογία	/12
IV. Προδιαγραφές αποκατάστασης – Αναγκαίες μελέτες	/16
V. Εκτίμηση κόστους	/18
VI. Ενδεικτική Βιβλιογραφία	/19

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Το Θέατρο της Κασσώπης βρίσκεται στην αρχαία πόλη Κασσώπη, έδρα του θεσπρωτικού φύλου των Κασσωπαίων, η οποία ανάγει την ίδρυσή της στις αρχές του 4^{ου} αιώνα π.Χ. και βρίσκεται σε οροπέδιο στις υπώρειες του ορεινού όγκου του Ζαλόγγου. Με θέση φυσικά οχυρή και στρατηγικής σημασίας, η πόλη μπορούσε να ελέγχει τα παράλια του Ιονίου και του Αμβρακικού κόλπου, έχοντας εξασφαλίσει παράλληλα τον έλεγχο μιας ιδιαίτερα πλούσιας ενδοχώρας. Τα γεωστρατηγικά πλεονεκτήματά της, την οδήγησαν γρήγορα σε οικονομική και πολιτική ακμή στα τέλη του 3^{ου} αιώνα, συνοδευόμενη από πληθυσμιακή ανάπτυξη. Η ζωή της πόλης δεν διακόπηκε παρά το 31 π.Χ., όταν και οι κάτοικοί της αναγκάστηκαν να μετοικήσουν στην νεοϊδρυθείσα Νικόπολη, στο λαιμό της χερσονήσου της Πρέβεζας, πόλη που ανήγειρε ο Οκταβιακός Αύγουστος σε ανάμνησή της νίκης του εναντίον των στρατευμάτων του Μάρκου Αντωνίου και της Κλεοπάτρας.

Η βίαιη εγκατάλειψη της πόλης και η επακόλουθη ερήμωση των οικοδομημάτων της, συντέλεσε στο να διασωθούν έως σήμερα κάποια από τα δημόσια και ιδιωτικά κτίσματα της πόλης σε εντυπωσιακό βαθμό. Ανάμεσα στα στοιχεία που εντυπωσιάζουν ερευνητές και επισκέπτες συγκαταλέγονται το πολεοδομικό σύνολο της Αγοράς, το αυστηρό υποδάμειο σύστημα με το οποίο οικοδομήθηκε η πόλη, και φυσικά το Θέατρο που αποτελεί το μεγαλύτερο και το πιο εντυπωσιακό οικοδόμημα της αρχαίας πόλης.

1. Πανοραμική έποψη του Θεάτρου της αρχαίας Κασσώπης, το οποίο “εποπτεύει” με μεγαλοπρέπεια όλη την χερσόνησο του Πρέβεζας. (λήψη: Διάζωμα/2012)

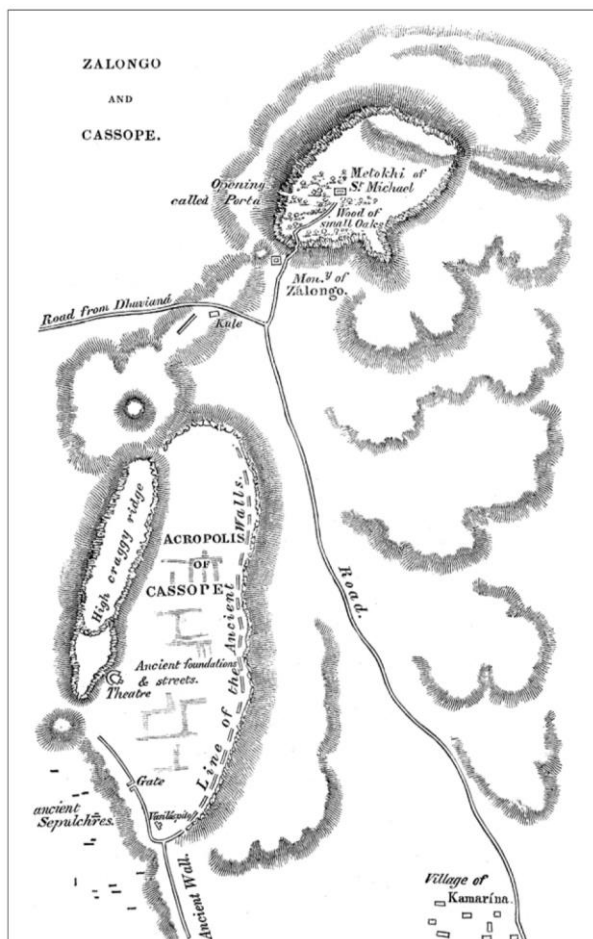
2. Αεροφωτογραφία της αρχαίας Κασσώπης και της «περιφέρειας» της. (αρχείο ΕΦΑ Πρέβεζας, δημοσίευση: Θ. Κοντογιάννη, 2006)

Το Θέατρο φαίνεται ότι τράβηξε το ενδιαφέρον των ερευνητών ήδη από τις αρχές του περασμένου αιώνα. Οι περιηγητές που απεικόνισαν τα παρθένα τοπία της Ηπείρου συμπεριέλαβαν στις απεικονίσεις τους, τόσο τα ερείπια της αρχαίας πόλης αλλά και την θέση του αρχαίου Θεάτρου ειδικότερα. Οι κατοπινοί ερευνητές και ανασκαφείς του χώρου κατέγραψαν στα τοπογραφικά διαγράμματα της αρχαίας πόλης την θέση και το μέγεθος

του Θεάτρου, χωρίς όμως να προβούν στην λεπτομερή αποτύπωση ή ανασκαφική διερεύνησή του.

Κατά την διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών στα πλαίσια εργασιών ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου σε ένα σύγχρονο επισκέψιμο αρχαιολογικό χώρο¹ εκτελέστηκαν σποραδικά εργασίες αποψιλώσεων, μερικής αποκάλυψής του μνημείου από την οργιώδη βλάστηση και καθαρισμοί. Σε αυτές τις ενέργειες συμπεριλήφθηκε και η μετακίνηση και απομάκρυνση του καταπεσμένου βράχου στο δυτικό τμήμα του κοίλου, που πραγματοποιήθηκε από την τότε αρμόδια ΙΒ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων.

Από το 2011 εκτελείται από την αρμόδια Εφορεία Αρχαιοτήτων Πρέβεζας –πρώην ΛΓ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων – η ενταγμένη στο Ε.Π. «Θεσσαλία – Στερεά Ελλάδα – Ήπειρος 2007-2013» Πράξη «Ανάδειξη συνοικίας θεάτρου αρχαίας Κασσώπης» στην οποία περιλαμβάνεται η ανάδειξη του μεγάλου θεάτρου του αρχαιολογικού χώρου της Κασσώπης, μέσω της συστηματικής του αποψίλωσης από την βλάστηση, εκτεταμένων καθαρισμών, περιορισμένων ανασκαφικών διερευνήσεων και σημειακών ανατάξεων.

3. Τοπογραφικό σχέδιο της περιοχής Κασσώπης-Ζαλόγγου από τον περιηγητή W.M.Leake, όπου σημειώνεται και το μεγάλο Θέατρο. (Leake, 1835, από W. Hoepfner – E.L.Schwandner, 1994)

¹ Οι εργασίες ανάδειξης, που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο του ενταγμένου στο Γ΄ΚΠΣ έργου «Ανάδειξη – αξιοποίηση αρχαιολογικού χώρου Κασσώπης», αφορούσαν κυρίως την βελτίωση των υποδομών του αρχαιολογικού χώρου και την εξυπηρέτηση των επισκεπτών. (Κοντογιάννη, 2006)

5. Αεροφωτογραφία του μεγάλου θεάτρου Κασσώπης πριν τις εργασίες αποψιλώσεων. (πηγή: <http://www.archaiologia.gr/blog/publishiq>)

6. Πανοραμική άποψη του θεάτρου από Β-Α κατά τις εργασίες αποψιλώσεων. (λήψη: *Διάζωμα/2012*)

Το κοίλο του θεάτρου είναι τμήμα τόξου, ελαφρώς μικρότερο του ημικυκλίου, με μέγιστη διάμετρο τα 82 μ. περίπου και ιδιαίτερα αισθητή κλίση. Το σύνολο των εδωλίων θεμελιώνονται στο φυσικό βράχο και είναι κατασκευασμένα – όπως φαίνεται μακροσκοπικά – από το τοπικό ασβεστολιθικό πέτρωμα. Το κοίλο υπολογίζεται ότι είχε την δυνατότητα να φιλοξενεί περίπου 6.000 θεατές. Ο τύπος του θεάτρου αφορά ένα θεατρικό οικοδόμημα κατασκευασμένο αμιγώς με τις αρχές σχεδιασμού των ελληνικών θεάτρων, χωρίς να παρουσιάζει – σύμφωνα με τα έως τώρα ανασκαφικά δεδομένα – σημαντικές φάσεις μετασκευής ή μετατροπής τους σε μεταγενέστερες περιόδους. Τα εδώλια χωρίζονται κατά μήκος της περιφέρειας του κοίλου σε εννέα κερκίδες με την παρεμβολή δέκα κλιμάκων, ακτινωτά διατεταγμένων, και σε δύο τμήματα καθ’ ύψος με την παρεμβολή διαδρόμου – διαζώματος. Το κάτω κοίλο φέρει – σύμφωνα με οπτικές παρατηρήσεις – είκοσι τρεις σειρές εδωλίων και το άνω κοίλο ή επιθέατρο έντεκα σειρές εδωλίων. Η τεκμηρίωση των γεωμετρικών αυτών μεγεθών δύναται να επαληθευτεί μελλοντικά μέσω επιστημονικής τεκμηρίωσης, καθώς τα αρχιτεκτονικά μέλη του κοίλου έχουν υποστεί μικρού ή μεγαλύτερου εύρους μετακινήσεις.

7. Αποκάλυψη χαράξεων και διατηρούμενων εδωλίων κατά τις εργασίες αποψιλώσεων. (λήψη: Διάζωμα/2012)

Το κοίλο οριοθετούν στα δύο άκρα του, ισχυροί αναλημματικοί τοίχοι, δομημένοι με μεγάλων διαστάσεων λίθους κατά το πολυγωνικό σύστημα τοιχοποιίας – κύριο κατασκευαστικό χαρακτηριστικό των κτηρίων της αρχαίας Κασσώπης – και φέροντες συμφυείς αντηρίδες ενίσχυσης σε τακτά διαστήματα, ενώ στην κορυφή του άνω κοίλου περιτρέχει διάδρομος με εξωτερικό περιμετρικό τοίχο από λέσβια τοιχοποιία. Στην ανατολική πλευρά της περιμετρικής τοιχοποιίας έχει εντοπιστεί θυραίο άνοιγμα, μικρών διαστάσεων, ενώ δεν αποκλείεται οι μελλοντικές εργασίες να αποκαλύψουν την θέση αντίστοιχων ανοιγμάτων στους τομείς του κέντρου ή/και του δυτικού τμήματος του περιμετρικού αναλήμματος. Για την ύπαρξη επιπλέον ανοίγματος στα ανώτερα επίπεδα του κοίλου κάνει λόγο επίσης ο Σ. Δάκαρης, οποίος ερμηνεύει την διάταξη και τις λαξεύσεις γωνιόλιθων στο δυτικό άκρο του μεσαίου διαζώματος ως θύρα επικοινωνίας με εξωτερική κλίμακα, κατ’ αντιστοιχίαν του θεάτρου της Δωδώνης. Άλλωστε το θέατρο της Κασσώπης παρουσιάζει τυπολογικά μεγάλη ομοιότητα με το εν λόγω θέατρο του σημαντικού ιερού, γεγονός που επιτρέπει την διατύπωση της άποψης περί σύγχρονης οικοδόμησής τους, τοποθετώντας την ανέγερση του θεάτρου της Κασσώπης στις αρχές του 3^{ου} αι. π.Χ.

8. Γενική άποψη του δυτικού αναλημματικού τοίχου του κοίλου πριν τις εργασίες αποψιλώσεων.(πηγή: www.diazoma.gr)

9. Λεπτομέρεια του δυτικού αναλημματικού τοίχου του κοίλου πριν τις εργασίες αποψιλώσεων.(πηγή: www.diazoma.gr)

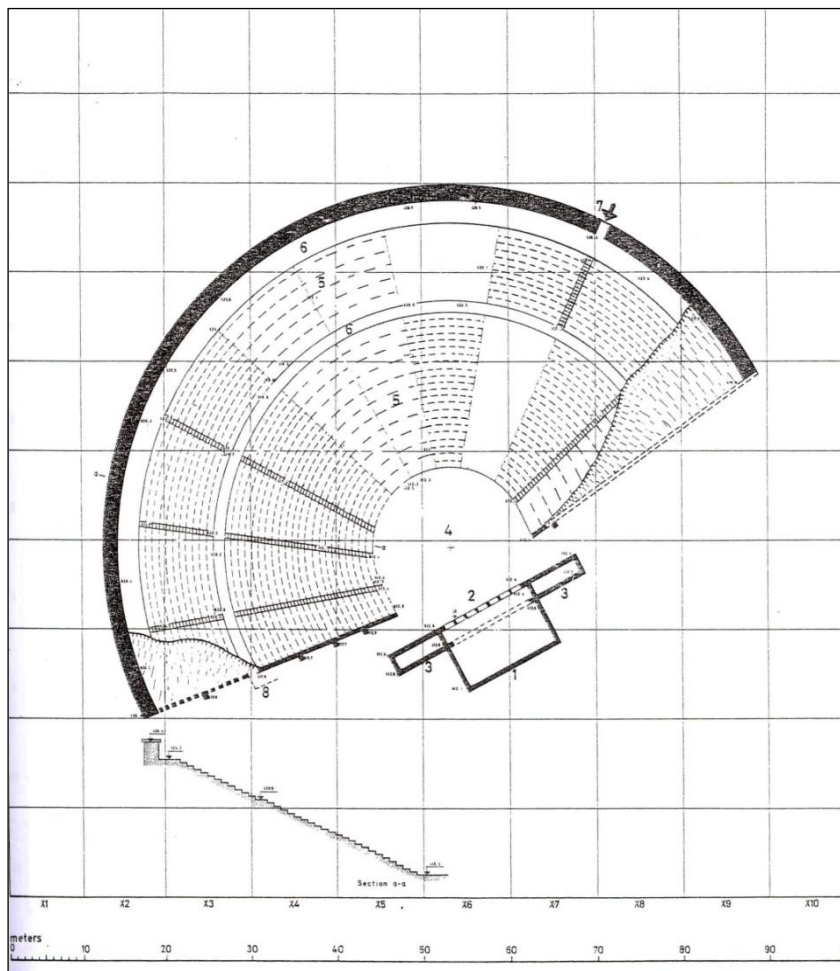

10. Λεπτομέρεια του δυτικού αναλημματικού τοίχου του κοίλου μετά τις εργασίες αποψιλώσεων.
(λήψη: Διάζωμα/2012)

Η ορχήστρα του θεάτρου με διάμετρο περίπου 16 μ. δεν είναι πλήρης κύκλος αλλά τμήμα τόξου μεγαλύτερου του ημικυκλίου, που τέμνεται από το σκηνικό οικοδόμημα. Έχει δάπεδο χωμάτινο, όπως τα περισσότερα ελληνικά θέατρα και διασώζει περιμετρικό αγωγό αποροής ομβρίων με καλυπτήριες λίθινες πλάκες, μεγάλο τμήμα του οποίου αποκαλύφθηκε κατά τις πρόσφατες εργασίες καθαρισμού που πραγματοποιηθήκαν από την αρμόδια Εφορεία Αρχαιοτήτων.

Στην ορχήστρα και το κοίλο οδηγούσαν δύο πάροδοι, στους οποίους καταλήγουν δύο κάθετοι οδοί της πόλης, η “Στενωπός 15” και η “Στενωπός 16”² που συνδέουν το θέατρο με τις δύο κύριες οδούς της πόλης.

Το σκηνικό οικοδόμημα διασώζει επίσης την τριμερή του διάταξη με κεντρικό κτήριο σκηνής και εκατέρωθεν παρασκήνια. Το κτήριο με συνολικό μήκος πρόσοψης περίπου 26,50 μ. φέρει έμπροσθεν της σκηνής διαμόρφωση προσκηνίου. Κατά χώραν διατηρείται ο στυλοβάτης με τα ίχνη των θέσεων έξι κίωνων, όπου αναρτώνταν τα σκηνικά των παραστάσεων. Ένθεν και ένθεν του προσκηνίου αναγνωρίζονται υποδομές κεκλιμένων επιπέδων, πιθανόν ράμπες ή κλίμακες, όπως συναντάται και σε άλλα ελληνιστικά θέατρα.

11. Σχεδιαστική απόδοση του Θεάτρου Κασσώπης από τον Σ. Δάκαρη. (Σ. Δάκαρης, 1971)

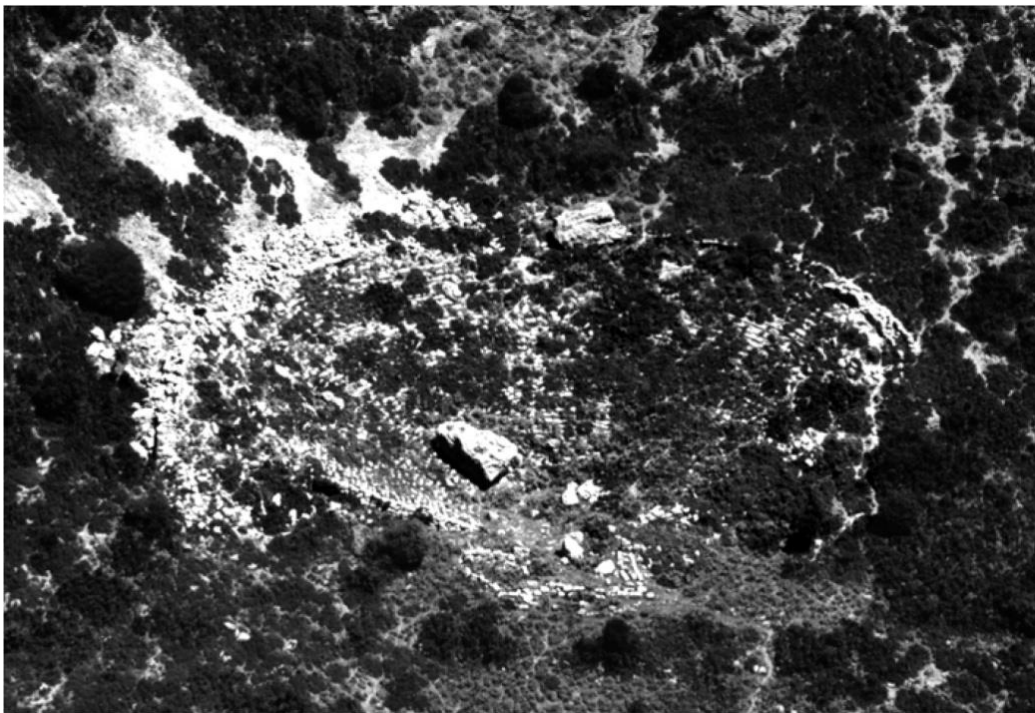
² Ο καθαρισμός και η αποκάλυψη του σωζόμενου οδοστρώματος των δύο κάθετων οδών εντάσσεται επίσης στο υλοποιούμενο από την ΕΦΑ Πρέβεζας έργο «Ανάδειξη συνοικίας θεάτρου αρχαίας Κασσώπης», ενταγμένο στο Ε.Π. Θεσσαλία - Στερεά Ελλάδα - Ήπειρος 2007-2013 του ΕΣΠΑ, έχοντας ήδη αποδώσει ένα εντυπωσιακό σύνολο στην βόρεια συνοικία της πόλης με επίκεντρο το επιβλητικό θέατρο.

III. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ - ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ

Το θέατρο της Κασσώπης χαρακτηρίζεται από προβλήματα παθολογίας που σχετίζονται με τα έντονα γεωλογικά φαινόμενα που παρουσιάζει ο ορεινός όγκος του Ζαλόγγου στην περιοχή οικοδόμησης της πόλης, και τα οποία εν πολλοίς καθορίζονται από την παθογένεια του βραχώδους υποστρώματος της περιοχής. Ειδικότερα, τα τελευταία εκφράζονται με ερπυσμό του εδάφους και συχνή κατάπτωση τμημάτων του υπερκείμενου βράχου του θεατρικού οικοδομήματος.

Στο ίδιο το μνημείο, επιχειρώντας κανείς μια μακροσκοπική καταγραφή της παθολογίας του, παρατηρεί μετακίνηση της μάζας του προς νότο, η οποία ακολουθεί την κατωφέρεια του εδάφους. Αυτό βέβαια εκφράζεται με διαφοροποιημένο τρόπο στα δύο μέρη του συνόλου, κοίλο και σκηνικό οικοδόμημα αντίστοιχα, έχοντας παρόλα αυτά κοινές συνισταμένες που δίνουν τη δυνατότητα για ομαδοποίηση των αποτελεσμάτων της δράσης των επιβαρυντικών παραγόντων.

Υπό αυτό το πρίσμα τα προβλήματα παθολογίας μπορούν να εξεταστούν βάσει κριτηρίων που στοχεύουν στην αντικειμενική και αποτελεσματική αξιολόγηση της υπάρχουσας κατάστασης του θεάτρου.

12. Αεροφωτογραφία του Θεάτρου Κασσώπης με τις καταπεσμένες βραχώμαζες στο εσωτερικό του πριν την απομάκρυνσή τους. (N. Καραμπέλας, 2008)

13. Άποψη του ανατολικού τμήματος του κοίλου με τμήμα καταπεσμένου βράχου που προκάλεσε πολλές αλλοιώσεις, πριν την απομάκρυνσή του. (πηγή: <http://www.theatrum.de/1163.html>)

14. Άποψη του ανατολικού τμήματος του κοίλου μετά τις εργασίες αποψιλώσεων της περιόδου 2012-2014, αλλά και τις παλαιότερες εργασίες απομάκρυνσης του καταπεσμένου βράχου. (λήψη: *Διάζωμα/2012*)

A. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΦΕΡΟΝΤΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ

Στον τύπο του αρχαίου ελληνικού θεάτρου, η στατική επάρκεια της κατασκευής βασίζεται σε δύο βασικούς παράγοντες, η κατασκευαστική αρτιότητα και αντοχή των οποίων είναι ζωτικής σημασίας για το όλο οικοδόμημα. Ο πρώτος σχετίζεται με την γεωλογική συμπεριφορά του, κατά κανόνα, βραχώδους κεκλιμένου εδάφους στο οποίο εδράζεται το κοίλο και οι αναλημματικοί τοίχοι του και ο δεύτερος με την κατασκευαστική αρτιότητα και ανθεκτικότητα των τελευταίων. Στην περίπτωση του θεάτρου της Κασσώπης, φαίνεται πως ο πρώτος παράγοντας επηρέασε σε μεγάλο βαθμό την στατική ικανότητα του δευτέρου.

Επιγραμματικά, τα πιο έντονα προβλήματα εμφανίζονται στον ανατολικό αναλημματικό τοίχο, ο οποίος παρουσιάζει σημαντική απόκλιση από την κατακόρυφο και το μεγαλύτερο τμήμα του έχει καταπέσει. Αυτό έχει ως συνέπεια την απώλεια της αντιστηρικτικής του ικανότητας και έχει, εν τέλει, επιφέρει ασυνέχεια στο αρχικό στατικό μοντέλο που περιδέοντάς τον κυκλικό τομέα του κοίλου, διασφάλιζε την σταθερότητα του συστήματος. Παρόμοια κατάσταση εμφανίζει και ο δυτικός αναλημματικός, με τα φαινόμενα αποκλίσεων και καταπτώσεων να περιορίζονται στο τμήμα που αφορά στο άνω κοίλο. Αν και οι δύο αναλημματικοί τοίχοι παρουσιάζουν τον ίδιο χαρακτήρα προβλημάτων, ο σημαντικός βαθμός στη διαφοροποίηση της έντασής εμφάνισής τους, οδηγεί στο συμπέρασμα πως η κατάρρευση του ανατολικού τοίχου οφείλεται κυρίως στην έντονη κινητικότητα του εδάφους σε αυτό το σημείο και λιγότερο σε κακοτεχνία.

Στην περίπτωση του περιμετρικού αναλημματικού τοίχου, η παθολογία του οφείλεται περισσότερο σε καταπτώσεις βράχων και λίθων από τον ορεινό όγκο όπισθεν του μνημείου και λιγότερο σε κατασκευαστική αστοχία. Τα προβλήματα εντοπίζονται σε τρία κυρίως σημεία, η έκταση των οποίων όμως μπορεί να χαρακτηριστεί ως αρκετά μεγάλη.

Στο κοίλο παρατηρείται έντονη μετακίνηση των εδωλίων, που ακολουθεί την κατωφέρεια του εδάφους προς την ορχήστρα, με μείωση της έντασης του φαινομένου όσο κανείς προσεγγίζει τον δυτικό αναλημματικό. Εμφανή είναι και τα ίχνη από την φθορά που προξένησαν οι κατά καιρούς καταπτώσεις βράχων.

15. Πανοραμική άποψη του Θεάτρου Κασσώπης από ανατολικά. (πηγή: <http://lefkadaslowguide.gr>)

Β. ΠΑΡΑΜΟΡΦΩΣΗ ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΩΝ ΧΑΡΑΞΕΩΝ

Όπως είναι φυσικό, η ακύρωση του στατικού ρόλου των αναλημματικών τοίχων, που συνοπτικά αποτυπώθηκε πιο πάνω, ήρε την συνοχή των επαλλήλων σειρών εδωλίων και είχε ως αποτέλεσμα την γεωμετρική παραμόρφωση των αρχαίων χαραξεων. Τα εδώλια παρουσιάζουν έντονη απόκλιση από την οριζόντιο με συνεχή τάση βύθισης και κύλισης.

Το κτίριο της σκηνής παρουσιάζει έντονη αποδιοργάνωση της δομής του και εμφανή μετατόπιση της νοτιοανατολικής του γωνίας.

Γ. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΡΧΑΙΟΥ/ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Το θέατρο της Κασσώπης δεν φαίνεται να έχει υποστεί συστηματική λιθολόγηση και αυτό εκ των πραγμάτων το κατατάσσει στα μνημεία με τις μικρότερες απώλειες σε αρχαίο υλικό. Θα πρέπει να θεωρείται δεδομένο πως πάνω από το 70% του αρχαίου υλικού βρίσκεται *in situ* ή καταπεσμένο στο εσωτερικό και στην περίμετρο του μνημείου. Αυτό δίνει τη δυνατότητα για ανασυλώσεις και ανατάξεις τοιχοποιιών χωρίς να γίνει εκτεταμένη χρήση νέου υλικού. Η διάβρωση που παρουσιάζει ο τοπικός λίθος από τις καιρικές συνθήκες στο πέρασμα του χρόνου δεν συνιστά απαγορευτικό παράγοντα για την αναστήλωση αρχιτεκτονικών μελών και εδωλίων.

Δ. ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

Στην περιοχή δεν υπάρχουν εγκαταστάσεις ή άλλες οχλούσες χρήσεις που θα μπορούσαν να επιφέρουν αισθητική επιβάρυνση και το φυσικό τοπίο παραμένει σε μεγάλο βαθμό αναλλοίωτο από την αρχαιότητα. Το γεγονός αυτό προσδίδει στο μνημείο την απαραίτητη μεγαλοπρέπεια καθώς λόγω μεγέθους δεσπόζει στον αρχαιολογικό χώρο, αποτελώντας πόλο έλξης των επισκεπτών.

16. Πανοραμική άποψη του Θεάτρου Κασσώπης από βορρά. (πηγή: <http://lefkadaslowguide.gr>)

IV. ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ - ΑΝΑΓΚΑΙΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

Η αναζήτηση της βέλτιστης λύσης στα προβλήματα παθολογίας που εμφανίζει το μνημείο, απαιτεί την εκπόνηση συνολικής μελέτης αποκατάστασης και ανάδειξής του, καθώς και επί μέρους υποστηρικτικών μελετών. Η ιεράρχηση των προβλημάτων παθολογίας που προηγήθηκε καταδεικνύει την αναγκαιότητα για την εκπόνηση των μελετών που ακολουθούν, και οι οποίες θα στοχεύουν στην επίλυση όσων προβλημάτων καταγράφηκαν, σε συνεργασία με την αρμόδια Ε.Φ.Α. Πρέβεζας.

A. Αρχιτεκτονική μελέτη αποκατάστασης και συνολικής ανάδειξης του αρχαίου θεάτρου Κασσώπης

Η μελέτη αποκατάστασης και συνολικής ανάδειξης καλείται να επιλύσει τα κύρια προβλήματα διαχείρισης του μνημείου μέσω προτάσεων, οι οποίες θα είναι αποτέλεσμα λεπτομερούς τεκμηρίωσης και ερμηνείας των διασωθέντων στοιχείων του μνημείου.

Δεδομένου ότι κατά την εκτέλεση του έργου ανάδειξης του θεάτρου τα προηγούμενα χρόνια, το μνημείο έχει αποτυπωθεί σε επίπεδο κάτοψης, η τεκμηρίωση της υπάρχουσας κατάστασης πρέπει να ολοκληρωθεί με τον επανέλεγχο της κάτοψης και την καθ' ύψος λεπτομερή τεκμηρίωσή του. Αυτό θα απαιτήσει γενικά σχέδια σε κλίμακα 1:100 και αποτύπωση κρίσιμων λεπτομερειών σε κλίμακα μικρότερη της 1:50 (1:25, 1:20, 1:10 αναλόγως την περίπτωση) με στόχευση την όσο το δυνατόν καλύτερη περιγραφή του μνημείου. Έτσι, απαραίτητο είναι να εκπονηθούν σχέδια γενικών τομών για κάθε κερκίδα και κλίμακα ανόδου, όψεων και τομών των αναλημματικών, του κοίλου και της σκηνής, λεπτομερείς αποτυπώσεις περιοχών με έντονα προβλήματα παθολογίας και αποτυπώσεις επιλεγμένων αρχιτεκτονικών μελών. Επίσης, κρίσιμο ζήτημα τεκμηρίωσης είναι η δημιουργία οργανωμένου φωτογραφικού αρχείου που θα περιγράφει λεπτομερώς το μνημείο και την κατασκευή του.

Η μελέτη καλείται να διαχειριστεί επαρκώς τα προβλήματα παθολογίας που θα περιγραφούν λεπτομερώς από την αρχιτεκτονική αποτύπωση, προτείνοντας λύσεις και επεμβάσεις που θα σέβονται την αρχιτεκτονική μορφή του μνημείου και τις αποδεκτές αρχές αποκατάστασης. Για το λόγο αυτό σημαντική πρέπει να θεωρείται η διερεύνηση για ύπαρξη τυχών οικοδομικών φάσεων ή μετατροπών και η γραφική αποκατάστασή τους.

Θα πρέπει να επιχειρηθεί ταύτιση της αρχικής θέσης αρχιτεκτονικών μελών και του λοιπού οικοδομικού υλικού όπου αυτό καθίσταται δυνατό, με την επισήμανση πως ειδικά για τους αναλημματικούς τοίχους το όλο εγχείρημα ενδέχεται να περιοριστεί μόνο στα εμφανή και ευκόλως προσεγγίσιμα μέλη των τοιχοποιιών, καθώς μέχρι σήμερα δεν έχει καταστεί δυνατή η μεταφορά και τοποθέτησή τους με τρόπο που να διευκολύνεται η τεκμηρίωσή τους.

Τμήμα της μελέτης θα αποτελέσει και η πρόταση οργάνωσης του εργοταξίου που θα υλοποιήσει τα προτεινόμενα από αυτήν. Εκεί θα προταθούν οι θέσεις εναπόθεσης των αρχιτεκτονικών μελών για συντήρηση και μελέτη, οι προσωρινές κατασκευές αποθηκευτικών και εργαστηριακών χώρων, η επίλυση ζητημάτων προσέγγισης του μνημείου από μηχανοκίνητα και γερανοφόρα οχήματα και, γενικά, λύσεις σε αμιγώς εργοταξιακά προβλήματα.

Τέλος, αναπόσπαστο μέρος μιας ολοκληρωμένης αρχιτεκτονικής μελέτης αποκατάστασης και ανάδειξης είναι η σύνταξη αναλυτικού προϋπολογισμού υλοποίησης των προτεινόμενων δράσεων και επεμβάσεων.

Ο χρόνος υλοποίησης της μελέτης εκτιμάται σε 6 - 8 μήνες.

Β. Γεωτεχνική μελέτη και μελέτη ανάλυσης της επικινδυνότητας κατάπτωσης τμημάτων του βράχου όπισθεν του θεάτρου Κασσώπης

Όπως καταγράφηκε πιο πάνω το θέατρο της Κασσώπης ταλαιπωρείται από φαινόμενα ερπυσμού και συχνών βραχοπτώσεων. Η αναγκαιότητα λοιπόν μιας μελέτης που θα καταγράψει το μέγεθος του προβλήματος και θα προτείνει λύσεις ανάλυσης του κρίνεται απαραίτητη και κρίσιμη. Με την εκπόνησή της θα έχει ολοκληρωθεί σημαντικό τμήμα της οριζόμενης σύμφωνα με τις διεθνείς συμβάσεις αποκατάστασης, ως «Προληπτική Προστασία».

Ο χρόνος υλοποίησης της μελέτης εκτιμάται σε 4 - 6 μήνες.

Γ. Μελέτη δομικής αποκατάστασης των αναλημματικών τοίχων του θεάτρου Κασσώπης

Η μελέτη αυτή θα αποτελεί την στατική επίλυση των προτάσεων της αρχιτεκτονικής μελέτης για τα σημεία του μνημείου που χρήζουν δομικής ενίσχυσης. Επίσης θα περιλαμβάνει και τις διαστασιολογήσεις των μεταλλικών συνδέσμων συγκόλλησης αρχιτεκτονικών μελών.

Ο χρόνος υλοποίησης της μελέτης εκτιμάται σε 3 - 4 μήνες.

Δ. Μελέτη ανάλυσης λίθων και πρότασης συμβατών κονιαμάτων συγκολλήσεων και σφραγίσεων.

Στη μελέτη αυτή θα ταυτιστούν τα είδη λίθου που χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή του μνημείου ώστε να οριστούν τα είδη που θα χρησιμοποιηθούν στις συμπληρώσεις με νέο λίθο ή οι ενδεχόμενες συνθέσεις τεχνητών λίθων συμπλήρωσης. Επίσης θα προτείνει τα συμβατά κονιάματα για τις απαιτούμενες συγκολλήσεις αρχιτεκτονικών μελών.

Ο χρόνος υλοποίησης της μελέτης εκτιμάται σε 2 - 3 μήνες.

V. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΚΟΣΤΟΥΣ

Προϋπολογισμός μελετών:

- Αρχιτεκτονική μελέτη αποκατάστασης και συνολικής ανάδειξης του αρχαίου θεάτρου Κασσώπης55.000,00 €
 - Γεωτεχνική μελέτη και μελέτη ανάσχεσης της επικινδυνότητας κατάπτωσης τμημάτων του βράχου όπισθεν του θεάτρου Κασσώπης10.000,00 €
 - Μελέτη δομικής αποκατάστασης των αναλημματικών τοίχων του θεάτρου Κασσώπης.....7.000,00 €
 - Μελέτη ανάλυσης λίθων και πρότασης συμβατών κονιαμάτων συγκολλήσεων και σφραγίσεων.....3.000,00 €
- ΣΥΝΟΛΟ75.000,00 €**

(Το κόστος υλοποίησης του προβλεπόμενου φυσικού αντικειμένου των μελετών θα εκτιμηθεί με την ολοκλήρωση των αντίστοιχων μελετών)

Πρέβεζα, Δεκέμβριος 2014

Σύνταξη: Λεωνίδας Λεοντάρης, αρχιτέκτων μηχανικός MSc

Ιουλία Στάμου, αρχιτέκτων μηχανικός MSc

Επιστημονικός σύμβουλος: Γεώργιος Καραδέδος, ομότιμος καθηγητής Α.Π.Θ.

Συνεργασία: Ανθή Αγγέλη, Προϊσταμένη Εφορείας Αρχαιοτήτων Πρέβεζας

VI. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γραβάνη Κ., 1997**, *Τοπογραφικά Κασσώπαιας*, Αφιέρωμα στον N.G. Hammond, Θεσσαλονίκη 1997, 79-93
- Δάκαρης Σ., ΠΑΕ 1952**, 326-362, *ΠΑΕ 1953*, 164-174, *ΠΑΕ 1954*, 201-209, *ΠΑΕ 1955*, 181-186, *ΠΑΕ 1977*, 141-148, *ΠΑΕ 1978*, 96-106, *ΠΑΕ 1979*, 114-118, *ΠΑΕ 1980*, 21-32, *ΠΑΕ 1981*, 72-77, *ΠΑΕ 1982*, 79-84, *ΠΑΕ 1983*, 78-80
- Dakaris S., 1971**, *Casopraia and the Elean Colonies*, Ancient Greek Cities 4, Athens 1971
- Καράμπελας Ν., 2008**, *Ο Άγγλος λοχαγός William Leak στο νομό Πρέβεζας*, Ηπειρωτών Κοινό 2, Κρανιά 2008
- Κατσικούδης Ν., 2000**, *Το θέατρο στην Αρχαία Ήπειρο*, Δωδώνη 29 (2000), 167-208
- Κοντογιάννη Θ., 2006**, *Συνοπτικός οδηγός του αρχαιολογικού χώρου*, Ιωάννινα 2006
- Μερκούρη Χ., 2012**, *Η Κασσωπαία*, Αρχαία θέατρα της Ηπείρου, Περιφερειακή Ένωση Δήμων Ηπείρου Διάζωμα, 6, Αθήνα 2012, 117-131
- Ρήγιος Γ., 2012**, *Το θέατρο και το βουλευτήριο της Κασσώπης*, Αρχαία θέατρα της Ηπείρου, Περιφερειακή Ένωση Δήμων Ηπείρου Διάζωμα, 6, Αθήνα 2012, 132-143
- Schwandner E.-L., 2001**, *Kassope, The City in whose Territory Nicopolis was Founded*, J. Isager, Foundation & Destruction, Nikopolis and Northwestern Greece. The archaeological evidence for the city destructions, the foundation of Nicopolis and the synoecism, Monographs of the Danish Institute at Athens, 3, Aarhus 2001, 109-115
- Hammond N.G.L., 1967**, *Epirus, The geography, the ancient remains, the history and the topography of Epirus and adjacent areas*, Oxford 1967
- Hoepfner W., 2000**, *Ιστορία της κατοικίας 5.000 - 500 π.Χ.*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2005
- Hoepfner W., Schwandner E.L., 1994**, *Haus und Stadt im klassischen Griecheland*, Deutscher Kunstverlag Munchen, 113 – 161, 1994

17. Πανοραμική άποψη του Θεάτρου Κασσώπης από βορρά. (λήψη: Διάζωμα/2012)